

Jakob Breiger Joachim Fromm

Disquisitio Quaestionum Physicarum De Coelo

Rostochii: Pedanus, 1619

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729266303>

Druck Freier Zugang

F. Breiger.
R. U. phil. 1819.

ΕΥΝΘΕΩ
DISQUISITIO
QUESTIONUM PHYSICARUM
DE COELO

Quam

D. T. O. M. A.

In florentissimâ Rosarum Academiâ

PRÆSIDE

M. IACOBO BREIGERO,

Publicè disputandam exhibet

JOACHIMUS FROMMIUS

Wusterh. March.

Habebitur in aroaeterio majori 14. Augusti

ROSTOCHII

Typis exscripsit Joachimus Pedanus, Acad. Typ.

ANNO M. DC. XIX.

AMPLISSIMIS PRUDENTIS-
*simis veraq; pietate prudentia ac do-
ctrinâ consultissimis,*

DN. CONSULIBUS,
Scabinis, inclutæq; Reipublicæ
VVusterhusanæ Senatoribus
fidelissimis

NEC NON

*Reverendis, reverenda dignitate, pietate exci-
miâq; humanitate doctissimis viris*

DN. BENEDICTO FROMMIO,
Ecclesiæ VVusterhusanæ Archidiacono
meritissimo, patruo:

ITEMq;

DN. ANDREAE FROMMIO,
Ecclesiæ Plönizensis curatori di-
gnissimo, germano:

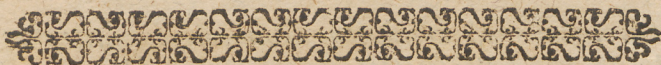
*Omnibus & singulis Meccenatibus, Affinibus,
favitoribus ac promotoribus meis debitâ animi observantiâ
prosequendis, æviternum suscipiendis,*

Hoc γράμμα φιλοσοφικόν
de cælo pio zelo

D. D. O. C.

Joachimus Frommius
Auct. & Resp.

PRO OIMION.

Divinum istud omnium Oratorum
græcorum robur (Demosthenem puta) non
minus graviter, quam suaviter dixisse fertur,
illos gravissima dignos esse vituperatione,
qui abundantes sint in rebus ociosis ac pensi
nullius: inopes verò in pulcris atq; nobilibus. Sic enim præter-
quam quod hac ratione natura sua, quam à Deo accepere in-
tegram, nequissimi sint decoctores, Scalig. exercit. 321. ipse
quoq; quàm languidum, quàm enervatum alant animum, sat
indicant, dum neminem excelsi ingenij virum, attestante Se-
neca lib. 5. Epist. 39, humilia delectent & sordida, sed alta,
sed sublimina, sed divina, in quorum se animus admittitur
cognitionem, copiosè & suavè alitur, crescit plurimum, ac ve-
lut vinculis liberatus, in originem unicè redit: ait iterum Seneca
in præfat. lib. 1. Nat. 99. Hoc oculatissimi hujus philosophi
judicium & nos secuti, terrena & humilia paulisper seponen-
tes, cæli sublimitatem introspeciamus, nobilitatem aureâ tru-
tinâ trutinemus, virtutemq; ejus & efficaciam pro tenui nostro
ingenij modulo pensiculate pensiculemus. Quid interdices
mihi inspectionem rerum natura, ac toto abductum rediges in
partem? Ergo ista non quaram? ego nesciam, unde descen-
derim? Quid vetas me cælo interesse, id est, jubes me vivere
capite demisso? Major sum & ad majora genitus, quam
ut mancipium sim mei corporis. Sen. lib. 8. Epist. 65. Viam
qui nescit, quâ veniat ad mare, eum oportet amnem querere,
comitem sibi, ut scitissimum habet diverbiū Plauti, qui verè
emularum hortus est. Amnis iste est augustissima cæli machi-

in divinam quasi nos ducens divinitatis cognitionem: Divina haec sunt, caelestia sunt, quæramus ea & quidni quæramus? Cum nulla res sit natura hominum convenientior, quàm hæc ipsa inquisitio, ob quam & oculi hominibus dati unice: Plato in Timæo. Cum de sententiâ Anaxag. apud Laërt., nati sint ad unum omnes homines εἰς θεοῦ ἰδέειν ἢ δὲ καὶ σελήνης καὶ ἕρην; Cum corpora caelestia inspicere ritè hæc discere, his incumbere, sit transilire mortalitatem suam, & in meliorem, transcribi sortem. Sen. in præfat. lib. 1. Nat. 99; Cum deniq. nemo aliàs oculos suos in ignorantie limum defixos ad aliarum rerum contemplationem commodum elevare possit, qui in cæli contemplatione industriam suam non probavit. Cic. lib. 1. de Nat. Deor. Cæli ergo jam rimabimur essentiam, ut conditoris ejus miremur omnipotentiam: illius speculabimur virtutem, ut ad opificis accingamur gratitudinem.

Q U Æ S T I O I.

An coelum sit corpus naturale simplex?

T H E S I S I.

 Οπουτω ἡμῶν τῶν ὀ βῆανδς ἔχει τὴν φύσιν, ὅσῳ περ ἰ-
 φέρουσ ἑ ἑσῶντα ἀλέον. Arist. lib. 1. de cælo cap.
 2. t. 16. Hoc ut verum quidem est, ita nos autem, quoniam ad præsentis problematis ventilationem non facit, è minus jam de eo erimus solliciti, sed statim quid res sit, dicamus.

2. Licet autem à cordatis philosophis hæc questio non in dubium revocetur, cum dudum à philosophorum coryphæis cælum è corporum naturalium numero minimè eximendum esse conclusum sit. Religio verò quosdam incesit, quò minus cælo materiam apponentibus assentirentur, Scalig. exercit. 61. sect. 1. Quò concessò & ipsum corpus naturale Cælo tandem denegatum iri in propatulo est, cum omne corpus constet ex materiâ

& for.

& formâ. & in materia, omnium dextrè Philosophantium suffragiò, sit principium corporeitatis. Facere enim corpus sine materiâ, est facere in somnium sine somno, Scalig. exercit. 359. sect. 11. Materiâ ergo sublatâ tollitur totum corpus. Hac quaestio autem, quoniam est bimembris, ideo de priori primùm erimus solliciti, thesing, nostram sequentibus probatam damus argumentis.

3. 1. Cui competit definitio, eidem & definitur: Caelo competit definitio corporis naturalis. E. Minor probatur: Corpus naturale definitur ἡ οὐρανόθεν ἔξουσι. Caelum est tale quid. E. Minor vicissim probatur ex ipso Arist. lib. 2. Phys. Cap. 1. t. 3. ubi natura definitur ἡ ἐξ ἧς οὐκ ἔστιν ἄλλο τι κινούμενον καὶ ἡσυχούμενον, ἐπὶ τῷ ὑπάρχοντι πᾶσι τοῖς καὶ αὐτὸ καὶ μὴ καὶ συμβεβηκός.

4. Et licet caelum semper moveatur, nunquam quiescat; in se principium quietis tamen habet. Vocabula enim illa motus & quietis non semper conjunctim, sed partim conjunctim, partim disjunctim sumenda sunt. In omni enim re naturali non utrumq; sed alterutrum praestans est: Perer. 17. c. 4. Sic omnes res naturales, vel tantum moventur vel tantum quiescunt, vel modo moventur, modo quiescunt 8. Phys. C. 3. t. 21. Ita caelum potest dici quiescere, vel quia semper (quoad totum) in eodem suo manet loco, vel si non actu, tamen si credimus nonnullis potentia.

5. 2. Omne compositum ex materiâ & formâ est ens naturale. caelum constat ex materiâ & formâ. E. Min. probatur, quia unumquodq; sub sensum cadit ratione materiae Mag. lib. 2. Phys. C. 2. th. 9. Caelum autem est ejusmodi: est enim sensibile in materiâ existens Arist. lib. 1. de caelo t. 92. Dicitur etiam caelum, à Scalig. ex. 61. sect. 5. quantum: Quantitas autem profluit ex materiâ, Suarez. tom. 1. diss. Met. 13. num. 25. quantitas etiam concomitatur materiam Mag. d. l. Hoc jam ex dicto caelum nimirum constare materiâ, de Formâ etiam non

A 3

erit

erit dubium, cum materia formam attrahat, ut magnes ferrum
Barth. in ench. phys. p. 188. Omne enim individuum sensibile
non tantum materia, sed & forma constat. Arist. d. l. cum ma-
teria sola subsistere nequeat Scalig. ex. 61. sect. 5.

6. Quicquid est aptum natum esse alicubi, & cui locus
est aliquis, illud corpus naturale sit necesse est Arist. 3. phys.
C. 5. t. 48, cum impossibile sit corpus naturale esse in infinitis
sive pluribus tantum locis: At verum est prius de caelo. E. &
post: vide Arist. lib. 4. phys. C. 5. t. 45. & Scalig. ex. 5. s. 3.

7. Quicquid continet corpus naturale, illud etiam cor-
pus naturale sit necesse est, cum naturale à nonnaturalis con-
tineri nequeat, de caelo C. 8. t. 97. caelum autem suo ambitu
omnia corpora naturalia continet, extra caelum enim nullum
corpus deprehenditur. Arist. d. l. & Scalig. omnia quae hic
sunt in superioribus tanquam in principiis secundis existere
dicit ex. 18. Plura hic adducere, non opus esse censemus cum
Arist. ipse caelum corpus aliquoties expresse nominet lib. 2. de
caelo s. 17.

8. Ad posterius autem membrum, an caelum cum est
corpus naturale sit etiam simplex, notandum, corpora in du-
plici esse differentiâ: Alia namq. sunt simplicia, alia compo-
sita. Nos ad classem primam caelum referimus, non tamen
ita, ac si omnis compositionis sit expertus, cum certè materia &
forma aliquam compositionem inferat, sed quatenus compo-
situm pro mixto sumitur. Simplex enim hoc loco non opponitur ei
quod est compositum, sed rei mixtae. Quando ergo Arist. caelum
vocat simplicissimum, facit hoc non & respectu mixtorum, an
& elementorum, quae etiam sunt corpora simplicia, sed non tali ut
caelum gaudent simplicitate, quae ex arctissima illa materia
& forma caeli oritur? qui Et hac sufficiant pro parte nostrâ,
qui ut brevitati studeamus, contraria argumenta non adduci-
mus sed in usq. disputationis actum ea reservabimus.

Quæst.

Q U Æ S T I O II.
An Deus sit extra cœlum?

T H E S I S I.

Non nostra fragilitatis est cœlorum secreta discutere, inquit August, lib. de fide & Symbolo C. 6. Nostrum enim est, non ^{scrutari} ea intellectum nostrum exuperantia, sed mirari. Suspiremus humiliter, non disputemus de ijs subtiliter; non scrutemur sed sectemur; Non appetamus habere cognitum, quod Deus esse voluit secretum, inquit Ambrosius. Nos tamen exercitij loco breviter hæc discutienda nobis assumimus. Et quidem primò stabiliamus nostram thesin, & postea argumenta etiam videbimus contraria.

1. Pro parte ergo nostrâ affirmativâ præmittimus 1. Sacram scripturam, quæ clavis est scientiæ Luc. 11 ideoq; meritò præferenda. Adducimus autem unicam istud pro omnibus, locum nimirum ex 3. Reg. C. 8. v. 27. Si cœlum & cœli cœlorum te capere non possunt quantum minus domus hæc, quam ædificavi? Hinc tale necimus argumentum: Quem cœli cœlorum capere non possunt, ille etiam cœlo includendus non est: At Deum cœli cœlorum capere non possunt. E.

2. Item Patres admodum reverenter & hic piè etiam locuti sunt, ut Bernardus piè scribit in serm. de verbis Habacuc: Quid dixi miser? Sed ubi non est? altior est cœlo; inferno profundior, latior terrâ, mari diffusior. Nusquam est, & ubiq; est, quia nec abest ulli, nec ullo capitur loco. Hinc tale fit argumentum: Qui altior est cœlo Dei, qui nusquam est & ubiq; est, qui nec abest ulli, nec ullo capitur loco, ille omnem locabilitatem superat, & per consequ. omnes cœlos creatos, cum hæc non sint localitatis sed simpliciter majesticæ verba. At verum est antecedens de Deo. E. & consequens.

4. lmo

4. Imo philosophi Ethnici quamplurimi idem statuerunt. Hermes Trismegistus in Asclepio: Deus supra verticem summi cœli consistens ubiq; est, omniaq; cernit. Hinc sic colligitur: Qui est supra verticem summi cœli & c. ille non loco alligandus sed ubiq; potenter regnare omniaq; implere meritò dicendus est: At verum prius de Deo, E. & post. Et alio in loco idem philosophus Deum sphaeram intelligibilem vocat. Quibus verbis procul dubio summam Dei perfectionem innuere voluit, cum omnium perfectissima sit sphaerica forma. Idem statuerunt Plato & Arist. de quo probl. seq;. Propius autem accedere hi homines, tanquam in Christianâ religione non edocti atq; edscati, non valuerunt.

5. Jam deinde contraria argumenta quod spectat, absolvuntur ea potissimum hisce tribus argumentis. 1. autem sumunt ab absurdo: Deum in nihilo consistere posse dicunt est absurdum dicere. Extra cœlum autem est nihil. E. 2. ab intellectu rationis: Spatium enim illud, in quo Deus extra cœlum à quibusdam collocatur, quia tantum imaginatum est, ideo etiam Deus non verè, sed nostræ tantum mentis conceptu ibi existere dicitur. 3. sumunt ab operatione. Substantias enim materiae expertes non nisi per operationem in loco seu ubi esse collocandas, dicunt. Deus verò quia extra mundum nihil operatur, ut pro sententiâ suâ adducunt August. lib. 11. confess. C. 11. ubi dicit: antequam Deus faceret cœlum & terram non faciebat aliquid. Si faciebat, quid nisi creaturam? quia Deus etiam extra cœlum & terram in nihilo operari non potest, & nihilominus promissit, sese tanquam summum bonum suis semper velle communicare, ideo etiam per consequens in cœlo & non extra cœlum necessariò eum esse collocandum, putant. Et in hac sententiâ fuerunt Scotus, Durandus Capreolus & complures alij. Quis autem putasset, mundum tam portentosos cum Meli incolis ferè Atheismum colentes alere homines, tam impiè

de

de DEO statuentes, potentiamq; ejus infinitam tam male
coarctantes. Quid hoc fere aliud est, quam cum Holoferne bla-
sphemo omnino Deum negare, quid hoc aliud est, quam more
Goliathi adversus eum venire. Sed nullum monstrum tam
horrendum, quod nullos Philistaeos sequaces, quod nullos habeat
fautores. Utinam non haberet, sed res aperta est. Praesens
exemplum, Babel & confusio, Sodomā & Gomorrha nimis
hoc verum esse arguunt & loquuntur. Sed jam ad contraria
argumenta.

6. In primo ergo concedimus majorem, extra caelum ni-
mirum nihil esse praeter Deum. Subsumptionem verò negamus,
Deum nimirum subsistere non posse, nisi subsistat in alio, nempe
caelo, cum opera intra se non possint continere opificem suum,
qui & ante opera existeret, à quo etiam omnia opera pendent
non autem contra: cujus ope ad sui substantiam omnia indi-
gent, non contra. Ἀυτὸς ὁ θεὸς ἔστιν τὰ πάντα, ἀληθῶν,
καὶ ὁπὶ τὰ πάντα ὢν, καὶ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν τὰ πάντα, ut loquitur
Damascenus. Est ergo Deus extra mundum non alijs, sed sibi soli
praesens: Sic ante mundi creationem non fuit in aliquo, sed in
semetipso, sibi soli perfectus, sibi soli beatus. Simul enim
se intelligit: simul se amat, ac fruitur suā immensa bonitate
Scalig. exercit. 307. dist. 26.

7. Ad Secundum utraq; manu largimur, istud spatium,
quod extra caelum à quibusdam cōstituitur, non esse reale quid,
sed, ut loquuntur, imaginarium, nihilominus tamen reale ali-
quid notat, quoniam enim in rebus à sensu remotis balbutit
humana lingua Scalig. ex. 359. sect. 5. & nostra scientia in-
divinis est quasi umbra in sole, ut alibi docet: Ideo Deum jam
extra caelum aliter concipere non possumus, quam si statuamus,
Deum extra caelum spacia ista imaginaria praesentissima suā
divinā substantiā substantialiter replere. Malumus ergo istis

B

paucis

paucis bene esse contenti, quam cum alijs ex cerebri sui iniqua
stater à fulmina veritatis contemplantibus miserè errare.

8. Ad tertium, negamus substantias materia expertes
esse tantum in loco seu ubi potius per operationem sicut enim ratio-
ne operationis tantum sunt in loco seu ubi: Ergo ratione essen-
tia sua necessario erunt ubiq, cum fortè hi tres tantum modi
occurrant, quod tamen de animis beatorum & Angelis, qui re-
ipsa definitivè sunt in loco, est absurdum dicere. Et si hoc
verum, ipse Deus per operationem suam etiam in loco esset collo-
candus, quod itidem absurdum. Augustini verba quod atti-
net, responderemus ea in respectu ad creaturas esse intelligenda,
& sic distinguendum erit inter Dei operationem quoad ex-
tra & quoad intra: Secundum illam ante caeli terraeq, consti-
tutionem nihil peregisse Deum libenter concedimus; Secundum
hanc vero non item. Non enim statim dicendum est, non fecit
creaturas, ergo fuit otiosus? in sacris enim pandectis aliter
edocemur, Deum nempe elegisse nos in Christo ante con-
stitutionem mundi. Curiose verò quærentibus, responderemus
cum Luthero ex August. Er hat diesen fürwitzigen Bladders
gestern die Heide gebawet. Quod autem additur, Deum tan-
quam summum bonum suis sese semper velle communicare,
ideoq, extra caelum, cum bonitatem suam ibi exercere nequeat,
non esse collocandum: haec verba non arguunt, sed potius confir-
mant, Deum non esse alligandum ad res extra se existentes, sed
eum tanquã liberrimum agens ubiq, potentè regnare, omniaq,
sua infinita bona omnibus diligentibus eum communicare.

9. Conclusum ergo esto: Deum quoq, extra caelum &
terram existere, quia illo nihil majus potest concipi: Si verò
extra caelum non esset Deus, Deo aliquid majus concipi posset,
id quod dicere, non est hominis Christiani.

QUEST.

QUÆSTIO III.

Utrum Aristoteles cognoverit hæc, quorum in præcedenti facta est mentio? & num Deum toti mundo singulisq; ejus partibus præsentem esse eum non latuerit?

THESIS I.

Icet Philosophorum hæc in re non consentiens fuerit opinio: Egypti enim Deum in caelesti domicilio, ut in proprio loco statuebant; ideoq; ipsum, ut erant Hieroglyphicis assueti, caruleâ veste indutum, manu alterâ Zonam, altera sceptrum tenentem pingebant, ut testatur Eusebius lib. 3. de preparat: evang: Per Zonam autem admirandam Dei potentiam, quâ continet universa; per sceptrum, Regiam illius dignitatem, vesteq; caruleâ ejusdem in cælo habitaculum significare voluerunt. Alij rursus Deum in centro mundi esse: fors ut inde operationes suas, quasi lineas, ad totam mundanæ machinæ perisphæram explicaret, arbitrati sunt. Alij deniq; rursus Dei sedem sphaera igneâ, vel etiâ supremo caelestium corporum globo definiunt. Hisce posthabitis, maxima tamen philosophorum pars, Deum ubiq; esse, ubiq; præsentia sua omnia gubernare, statuit juxta versum:

Enter præsentem, Deus hic & ubiq; potenter.
Id quod imprimis Orpheus in hymno Saturni hisce verbis includit:

ὅς, πάντων τῶν μέρους πᾶσιν ἰστέονος ἔσθ' ἀρχα. h. est:
Qui omnes mundi partes habitas generationis princeps.
Pythagoras quoq; Deum appellabat *Ἰσοπαντὸς τῶν πάντων*, animationem universi, quæ sententiæ hujus generis alia, quæ tanquam breviora, studiosissimi jam tacemus. Unicum tamen adhuc insinuamus, quod tacere non possumus, Aristotelis nempe sententiâ, an ille etiam Deum ubiq; esse cognoverit

2. Sic autem existimasse eum Demonstrari potest primò ex eo, quod scripsit lib. 1. de caelo C. 9. t. 100. *Φανερόν ἄρα, ὅτι ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἐπὶ κενόν ἐπὶ χροῖν Θεῶν ἐστὶν ἕξωθεν διάπερα ἐπὶ ἐπὶ πρὸς τὰ κατὰ πέφυκεν, ἐπὶ χροῖν Θεῶν αὐτὰ γενέσθαι, ἔστι, ἐστὶν ἐδιδούς ἐδεδείξα μεταβολή τῶν ὑπὲρ ἕξω πάντα τῶν ἀπαρχῶν Φορέων: ἀλλ' ἀναλλοιώτα, καὶ ἀπαρχῶν, τῶν ἀρχῶν ἔχοντα ἕξω καὶ τῶν αὐτῶν κερσίτων, Ἀγαπᾷ τῶν ἅπαντα αἰῶνα.* Hæc verba Scalig. ex. 365. Sect. 5. adeo commendat, ut illa aureis, imò vero celestibus describenda notis jubeat.

3. Deinde dilucidari hoc etiam potest ex. 1. lib. animal. C. 5. ubi commendat dictum Heracliti, qui casam aliquando ingressus furnariam, quum ignis hyberni gratia diutius sedisset, & alloquentes eum accedere temperarent, fidenter introire eos jussit, ne enim huic loco desunt immortales Dij. Quibus procul dubio ostendere voluit, non etiam ab exiguo tuguriolo Deum abesse & loca etiam abdita visitare h. e. ubiq. adesse.

4. Præterea hoc etiam dilucidari potest ex lib. 2. Met. 2. C. 2. ubi non dari progressum in infinitum in causis agentibus, dicit, sed tandem perveniendum esse ad unam omnium rerum effectricem causam scilicet Deum. Et lib. 12. Met. C. 8. Deum absolute principium, primamq. causam vocat, adeo ut etiam Dæmones esse opus Dei, asserat lib. 2. Rhetor. C. 23. Deumq. totum complere continuamq. facere generationem, profiteatur lib. 2. de gen. & cor. C. 10. t. 59. Quid jam hoc aliud est, quam cum Scalig. ex. 365. dist. 2. Deum dicere esse omnia; super omnia, præter omnia; cujus

Nusquam ambitus est: medium nullibi; atq; ubiq;

Dices esse bonum sine qualitate. Fuso

Extensio nulla est. Sine quantitate magnus.

Cujus velle potentia: cui opus voluntas

Intra omnia: sed non tamen inclusus in ipsis.

Extra omnia; sed non tamen exclusus ab illis. f. 10.

s. Quid!

5. Quid hoc ferè aliud est, quàm cum Theologis, qui eum ex Pindaro vate Græco $\theta\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma$, ex Nazianz. $\theta\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma$ agnoverunt, averruncatorem mala averruncantem, $\alpha\nu\epsilon\tau\tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma$, $\alpha\nu\tau\alpha\rho\tau\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma$ nominarunt; Quid hoc deniq; aliud est, quam admirabilis ambitus voce ad magis magiq; exprimendam Dei majestatem excogitat à dicere Deum $\alpha\upsilon\tau\omega\tau\omega\nu$? Ipse enim est $\alpha\upsilon\tau\omega\tau\omega\nu$ $\delta\iota\varsigma$ $\alpha\upsilon\tau\omega\nu$, ut alibi idem philosophus Deum appellat. Scalig. eadem ex. dist. 5.

6. Ne autem minus utilia tractare, magis autem necessaria praterire videamur, levi manu etiam ea loca, quæ in contrarium afferrî solent, quasi in transcurso attingamus. Primus ergo habetur 8. phys. C. ult. t. 84. ubi docuit duas esse potissimum in universo partes, in quibus Deus maximè esse videtur, nempe medium & circumferentiam, quæ totius spheræ principia sunt.

7. Sed resp. cum Thoma super hunc textum, Arist. non constitutere Deum in supremo globo celestium spherarum quasi in loco, sed quod inibi uberius ac illustrior sit ejus operatio. Nam sicut nos vulgò dicimus: Deus habitat in calis, non ac si Deum cælo alligare velimus, ideoq; non ubiq; præsentem dicere, sed quod à potiori quasi debeat fieri denominatio. Ita dubio procul etiam Arist. intellexit, Deum nimirum esse in medio & circumferentiâ, ob incitatissimum in eâ cæli parte motum. Eiusdem farinae est locus 1. de cælo C. 3. t. 22, ubi communem mortalium consensum, Deo in cælesti opificio sedem attribuenti, approbat. Qui enim medium & circumferentiam implet, illisque præsens est, ille totam rem possidere, totiq; rei præsens adesse rectè dicitur, & qui in cælesti opificio tanquam in altissimi habitat, ille omnia conspiciere rectè dicitur. Quæ omnia tamen non ita crasse Arist. extra dubium intelligere, sed summam Dei virtutem illis exprimere voluit.

8. Præterea etiam ad ista loca, quæ de distantia corporum à Deo loquuntur, dicimus, Aristotelem distantiam accipere, non pro inter capedine spatij, sed pro natura dissimilitudine: ut sit sensus, illa à Deo longius distant, quæ perfectionis gradu ad eum minus appropinquant. Hisce etiam consentire videtur August. dum fecisse Deum, dicit, unum prope se naturam scilicet Angelicam: alteram prope nihil, id est, materiam primam. Ubi August. planè non de spatij propinquitate aut distantia loquitur, sed de natura dissimilitudine, ut jam dictum. Hoc Coronidis loco addimus: aliud esse ex naturali cognitione suâ Deum dicere ubiq;, & aliud ex Christianismi sui informatione. Nam huc pertinent gravissima illa verba B. Chemnitij, quæ extant part. 1. L. C. Theolog. part. 1. C. 1. q. 2. notitia naturalis de Deo verè loquendo: aut nulla, aut imperfecta, aut languida est.

Q U Æ S T I O I V.

An corpora cœlestia agant in hæc inferiora?

T H E S I S I.

Admodum præclare imò divinè divinus ille in Metamorphosi suâ:

Pronaq; cum spectent animalia cætera terram,
 Os homini sublime dedit cœlumq; videre.
 Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.
 Jussit, ais, sed quis jussit? Deus ille Deorum.

Hujus Dei nostri omnium Deorum jussu vultum nostrum (ut cum Poëta loquamur) directè ad sydera tollentes, an corpora cœlestia in hæc inferiora agant, acie mentis nostræ dispici-

unt.

2. Et

2. Et licet multi sentiant à parte negativâ aliquibus rationibus moti, quas postea videbimus. Nos tamen pro sententiâ affirmativâ, ut nobis verissimâ, sequentes adducimus rationes.

3. Testatur autem hoc 1. quotidiana experientia, videmus enim quotidie solem inferiora hæc collustrare luce suâ, omnia calefacere, lunam & stellas noctu lucere: id quod & Arist. probat. lib. 2. de cælo C. 7. t. 42. ubi dicit, quod calor & lumen ab astris generetur. 2. Evincunt hoc etiam astrorum officia in hisce sublunaribus. Alterationi enim & generationi inserviunt, calorem & frigus instillant, tempora anni versaria distinguunt, quatuorq; anni mutationes efficiunt. 3. Probat hoc etiam stellarum connaturales & insite vires, ex quibus oriuntur diversi effectus. Luna enim habet vim humectandi, Saturnus vim refrigerandi, Mercurius vim excitandi ventos, Mars habet vim exiccandi &c. Mag. lib. 2. C. 4. p. 160. 4. Deniq; illud etiam testatur Vir Dei Moses, qui dicit, astra à Deo in signa esse condita; per quæ signa autem non intelliguntur siderum imagines, siquidem Moses ibi agit de astris in se consideratis ut Genes. 1. v. 14, 15. Deut. 4. v. 19. Solem & lunam & omnia astra cæli creavit (distribuit). Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus.

4. Partem jam contrariam quod spectat, pro sua sententiâ sequentia adducunt argumenta. 1. Omne agens agit, ideo, ut similitudinem sui effectui imprimat, quod tamen corpora cælestia non faciunt. 2. Inter agens & patiens mutuum requiritur contactus Arist. 7. phys. C. 7. t. 12. Cælum verò longe distat ab hisce inferioribus. 3. Quales sunt virtutes & motus cæli, talia etiam debent esse ejus effecta. Sed vires & motus cæli sunt stabiles & rati, Dionys. in epist. ad polycarp. E. etiam ejus effecta erunt talia, quod tamen est à Πλάτωνος, ἰσο ἀπείροπον. Introduceretur enim rursus in ecclesiâ profectionum Stoica illa necessitas dudum explorata, damnata.

55. 162.

5. *Quare nos respondemus ad primum. Homonymiam nempe esse in vocabulo (agens). Quadam enim agentia agunt univocè, & hac sui similitudinem effectui imprimunt, quadam verò tantum agunt equivocè, ut cælum in hac inferiora, quod non agit, ut sibi simile aliquid in specie producat, sed secundum virtutem. Non enim actu sed virtute, non affectu sed effectu talia sibi vendicat. Dicit quidem philosophus, Sol & homo generant hominem, sed longè aliâ ratione generat sol quam homo. Ad Secundum distinguimus inter contactum mediatum & immediatum, concedimus inter agens & patiens requiri contactum sed non necessariò semper immediatum. Non ergo opus est, ut quando corpora cælestia in hunc mundum sublunarem agunt, ut statim illum immediatè tangant, sed satis est si tantum mediatè, quibus consentit Arist. 1. de gen. & cor. C. 9. t. 54. ubi corpora cælestia ideo valde instrumentaliter generare dicit. Et sicine Arist. ex Arist. refutamur? neq; dubium est, quin Aristot. h. l. tantum de contactu univoco fuerit locutus. Ad tertium respondemus, cæli motus quidem esse firmos & stabiles, inde tamen non sequi, nihil contingenter in hisce inferioribus contingere posse, sed omnia ne necessariò evenire. 1. enim non omnia sublunaris mundi effecta à solo cælo dependent, ut in artificialibus potissimum videre est. 2. etiam cæli influxus saepe modificatur & impeditur à causis particularibus. videatur D. Thomas in 2. dist. 15. quæst. 1. art. 2. ad 3. Conimb. lib. 2. de cælo C. 3. 9. Part. 3.*

QUÆSTIO V.

An aliquis effectus naturalis respectu
cæli casu & per accidens eveniat?

THESIS I.

Um Aristoteles 2. phys. C. 8. Naturam nihil temere aut frustra, sed omnia finis gratia facere, asserat, naturaq; in cælesti corpore maximè regnet, hanc

merito dubitamus, sed ridiculum fors tibi? non tamen nobis. Ὁρθῶς δ' αὐτοῦ, ὡς δὲ τὸν τῆς οὐρίας ἐστὶ, dicit Arist. Est quidem dubitatio prohibitio progressionis ad intelligendum, sed cum motu disquisitionis, docet Scalig. ex. 321.

2. Ut autem dubitationi huic etiam aliquo modo satisfaciamus, primum notandum est, actiones cæli vel esse solitarias & sine inferiorum respectu absolvere effecta, vel in sui concursum etiam hæc inferiora rapere.

3. Ut ergo actiones cæli sunt duplices, ita etiam earum duplicis generis effectus statui possunt: Alij enim in solidum à corporibus cælestibus dependent, & hi non sunt contingentes, sed simpliciter necessarij, ut sunt diei noctisq; vicissitudo, annuaq; temporum varietas. Cælestis enim motus, quoniam solus eorum causa est, nec aliqua causa contingens simul cum illo operatur, ille autem est ratus & stabilis, & impediri nequit: Ergo etiam talia erunt ejus effecta. Alij verò rursus non nisi sublunarium simul & inferiorum causarum adminiculo & concursu absolvantur. Et hujus generis effectus multos in inferiori mundo respectu cæli casu evenire, & per accidens admittere experientia testis est.

4. Fit a. hoc in reb. naturalib. potissimum triplici de causa, ut annotarunt Conimb. lib. 2. de cælo. C. 3. q. 5. art. 2. 1. Ratione materia, qua ob aliquam dispositionem influxum cælestem frustrata est. Ut si Aquarius cæteraq; astra aquosa ad pluviam fundendum in aliquem terra tractum conspirarent, nec tamen ob inopiam vaporum funderent, cum è sicco & arenti solo visyderum vapores, elici minimè possint. Si ergo inde segetum ariditas consequeretur, non corporibus cælestibus hoc adscribendum esset, sed præter illorum intentionem, casu hoc evenisse rectè diceretur. Et licet instantia loco speciosè aliquis ad hæc obijcere posse videatur, soli illius siccitatem esse nihilominus à cælo: negandum tamen hoc esse dicunt Conimb. l. d. Non

C

enim

enim omnes terrarum habitus affectionesq; à cælo dimanarunt, aut per illius vim immutata sunt, sed pleræq; eas habent, quas prima origine ab auctore summo immediatè instas acceperunt. 2. Fit hoc propter defectum materiae & agentis. Cuius rei exemplum adducit August. lib. 5. de civit. Dei c. 26. Cum duo gemini, alter mas, alter femina gignuntur, cum tamen eadem astrorum vis in eorum conceptione concurrerit: ob materia ergo diversitatē illa sexus varietas consecuta est. Hinc etiam fit, ut propter materiae defectum vel abundantiam saepe non homines, sed monstra producantur. Et sic diva micista τῶν αἰσῶν exuberans quā materia, aut deficiens in producendo homine cali actionem impedire & causa monstri effectus esse potest. 3. Deniq; fit propter concursum fortuitum duarum causarum inferiorum, ad quem sequuntur effectus. Ut si quis regulas à tecto liberè deiciat, & alius similiter volens ac lubens, inscius tamen ejusmodi jactus, illac ambulet, percutiatur autem regula, non dicenda esset ista percussio per se intentā, sed fortuitō facta, quia non fuit una causa libera, quæ utriusq; causa concursum per se intenderet. Conimb. l. d.

Q U Æ S T I O VI.

An. cœlum sit dissolubile?

T H E S I S I.

Quod nulli datum est experiri, nullus conetur effari, habet regula à Bernhar do præscripta. Hæc licet divina quasi sit prolata vox, quoniam tamen etiam de hac questione tam inter Theologos. quàm Philosophos. controversatur, breviter eam etiam, quasi in transcurso pertractemus.

2. Primò ergo vocabulum corruptibile varijs modis accipitur: vel 1. pro eo, quod ex se & suā naturā ἀσῶς est incorruptibile, ut Deus. vel 2. pro eo quod nullam cum materia habet conjunctionem, & hoc modo Angeli dicuntur indissolubiles, quia omnis corporea molis expertes sunt. 3. pro eo, quod et si

mate-

materia constet, non tamen tenetur aliarum formarum desiderio, contrarias qualitates non admittens, & hac ratione cœlum dicitur incorruptibile. Vel deniq; accipitur, pro eo, quod etsi appetat, ex qualitate autē aliunde divinitus prædita omni adventitia affectioni corruptionem aut noxam invehenti aditum præcludit, & hoc modo immortalia esse beatorum corpora dicunt. Conimb. lib. 1. de cœlo C. 3. q. 1. art. 2. quibus (quoniam ex parte Papisimum sapit) an in hoc ultimo credemus?

3. Statuimus autem, cœlum naturaliter quidem esse incorruptibile, cum nulla unquam in eo facta sit mutatio. Interiturum tamen esse aliquando, non quidem modo naturali, sed eo modo, quo cœpit. Perer. lib. 15. Phys. C. 4. Cœpit autem non modo naturali, sed supernaturali; ut sacer codex habet. Ergo etiam ita rursus interiturum censemus. Distinguiamus ergo inter potentiam ad cœlum dissolvendum naturalem, quæ in cœlo non est, ut dictum: & Obedientialem, ut vocant, quæ ratione omnia à Deo dependentia in nihilum redigi posse nemo, nisi cui cornea fibra, negabit. Scalig. Ex. 61. sect. 5. Et hæc de cœlo tenui stylo breviter dicta sufficiant. Deo Trinuni sit laus & honor seculis infinitis.

PROBLEMATA.

1. An statio Solis & Lunæ Josuæ 10. Solis item retrogressus 4. Reg. 20. derogaverit regularitati motuum cœlestium? N.

2. An particula istæ extra & consimiles semper notent locum realem? N.

3. An cœlum secundum substantiam vel tantum secundum vitiosas qualitates sit dissolvendum quæritur. Sunt, qui hoc; sunt qui illud affirmant. Nos utriusq; argumenta inspicientes, fortiora putamus, quæ pro subtili transmutatione concludunt.

4. Communis est sententia, intelligentias definitivè esse in loco: & vera. Sed quid? annon & circumscriptivè? Sic opinamur. Etiam tum, quando communi voce corpora circumscriptivè esse in loco dicuntur,

Præstantissimo, Humanissimoq;

D N. JOACHIMO FROMMIO:

FROMMI, cur animum in poli recessus
Flectis? quæ globulus serenioris
ocelli capere haut potest: supra nos
quæ sunt, ingenio an benè intueri
quis speret Sapientiæ venator?

Pòl sperâsse, periclitariq;

FROMMI audes, juvenum polite FROMMI.
Sic ergò alea jacta. At impetus heïc
mundi cerne rotatileis volantis,
ac motum celerem orbicumq;. Dic, *quæ*
hujus causa fiet rotationis.

An *Mentes superæ*, Angeli vocatæ
Scholis Theiologis? An ab *seipsis*?

Pars non-parva Sophæn propendet *horsum*:
Stagirita prius tuetur. Ohe!

dic nobis solidum, JOCHIME, verum.

*L. Mg. applaudebat & addebat
manisse & Corollarij in vicem*

M. Jacobus Breigerus.

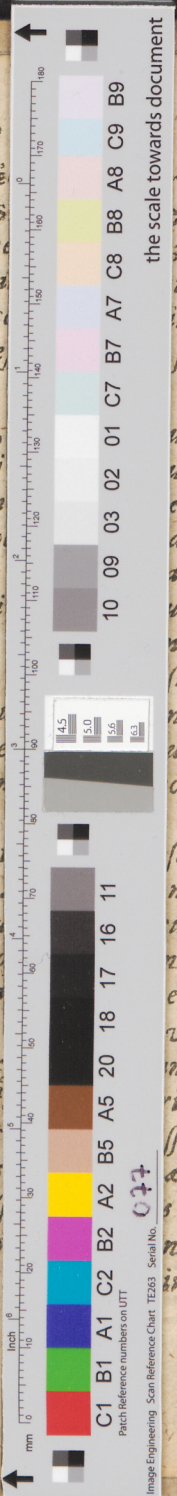
merito dubitamus, sed ridiculum fors tibi
bis. Ὁρθῶς δὲ ποιεῖν, ὡς δεξιὴ τῆς οὐσίας ἐ
Est quidem dubitatio prohibitio progress
gendum, sed cum motu disquisitionis, docc

2. Ut autem dubitationi huic etiam a
faciamus, primum notandum est, actiones c
rias & sine inferiorum respectu absolvere e
concursum etiam hęc inferiora rapere.

3. Ut ergo actiones cęli sunt duplices,
duplicis generis effectus statui possunt: Alij
a corporibus cęlestibus dependent, & hi non
tes, sed simpliciter necessarij, ut sunt diei no
annuaq; temporum varietas. Cęlestis enim
solus eorum causa est, nec aliqua causa conti
illo operatur, ille autem est ratus & stabilis,
quit: Ergo etiam talia erunt ejus effecta.
non nisi sublunarium simul & inferiorum cau
culo & concursu absolvuntur. Et hujus gene
tos in inferiori mundo respectu cęli casu even
dens admittere experientia testis est.

4. Fit a. hoc in reb. naturalib. potissimum
ut annotarunt Conimb. lib. 2. de cęlo. C. 3. q. 5.
inateria, qua ob aliquam dispositionem influxu
strata est. Ut si Aquarius cęteraq; astra aquo
fundendum in aliquem terra tractum conspira
ob inopiam vaporum funderent, cum e sicco
fyderum vapores elici minimę possint. Si er
ariditas consequeretur, non corporibus cęlest
bendum esset, sed prater illorum intentionem, c
rectę diceretur. Et licet instantia loco specios
obijcere posse videatur, soli illius siccitatem es
cælo: negandum tamen hoc esse dicunt Coni

C

the scale towards document

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No.